



BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICĂSCĂ - CULTURALĂ

ORGANUL OFICIAL AL EPARHIEI ORTODOXE ROMÂNE A ARADULUI

Biserica împotriva Concordatului

— Cuvântul Înalt Prea Sfinției Sale Arhiepiscopului și Mitropolitului
NICOLAE al Ardealului în ședința senatului dela 23 Mai 1929 —

Dupăce raportorul, dl senator I. Cîlcu, a citit raportul pentru ratificarea concordatului încheiat cu Scaunul papal la 10 Mai 1927, — în ședința de Joi d. a., 23 Mai 1929, la Senat I. P. S. Sa. Mitropolitul Nicolae al Ardealului a rostit următoarele:

Domnule Președinte,

Domnilor Senatori,

În numele bisericii ortodoxe române și al episcopatului ortodox român am onoarea a prezenta următoarea declarațiune:

I. Cu ocazia discuțiunii în jurul legii generale a Cultelor din România, Episcopatul ortodox român a considerat de o înaltă datorie a sa, să-și exprime punctul de vedere relativ la fixarea raporturilor dintre Statul românesc și diferite culte cari trăiesc în cuprinsul lui.

Unul din punctele esențiale asupra căruia am crezut potrivit să insistăm mai mult, a fost salvarea principiilor înscrise în Constituția țării, în virtutea cărora Statul la obligamentul să garanteze tuturor cultelor o *deopotrivă libertate și protecțiune*.

Episcopatul ortodox român s'a simțit cu atât mai îndreptățit să pretindă punerea în practică și respectarea fără abatere, în toate dispozițiunile din legea cultelor, a acestui principiu preconizat în Constituție, cu cât biserica noastră ortodoxă a gemut în cursul veacurilor sub greutatea tuturor nedreptăților și a lipsei de libertate de care ar fi avut nevoie.

Ținând seamă și respectând normele cuprinse în Constituție, noi Episcopatul ortodox credem, că este inadmisibil, ca unul dintre cultele minoritare din România să fie favorizat, aplicându-i-se un tratament

special, în afară de prevederile adoptate în Constituție.

Un asemenea tratament de favorizare a cultului greco- și romano- catolic constituie încheierea Concordatului cu Vaticanul.

Constituția țării noastre stabilește în art. 22 cu toată claritatea, că: *„Raporturile dintre diferitele culte și stat se vor stabili prin lege”*.

Prin urmare orice abatere dela această normă pe chestiunea reglementării relațiunilor dintre Stat și culte trebuie considerată contrară prevederilor Constituțiunii și intențiunilor legiuitorului și, în consecință, nulă de drept.

Pentru a încerca o justificare a încheierii Concordatului și găsirea unui fundament de drept, în legea generală a cultelor a fost introdus la art. 7 un alineat, care ar vrea să admită posibilitatea unei convențiuni cu Vaticanul.

Dar această dispozițiune nu poate justifica întru nimic legitimitatea încheierii unei convențiuni cu unul dintre cultele minoritare, deoarece Constituțiunea fixează o *unică și singură modalitate* prin care Statul și reprezentanții săi responsabili pot reglementa raporturile dintre stat și confesiuni, adică, numai *prin lege*, cu excluderea ori și cărei alte posibilități de a rezolvi această problemă.

Legiuitorii constituției au înțeles limpede, că numai această modalitate este în acord deplin cu suveranitatea Statului, cu dreptul legislativ al lui, precum și cu principiul egalei libertăți și protecțiuni a cultelor aflate în cuprinsul hotarelor sale.

În Bavaria, țară cu majorități aparținând cultului catolic, când s'a convenit la încheierea unei Conven-

ționi cu Vaticanul, guvernul bavarez s'a văzut nevoit să încheie o convențiune la fel și cu biserica evanghelică-luterană de pe teritoriul său. Acesta e un tratament de echitate.

Cum își vor justifica însă guvernele românești, cari s'au succedat la cârma țării și au cooperat la încheierea Concordatului, tratamentul de evidentă inegalitate aplicat față de biserica ortodoxă, ale cărei rapoarturi le-au reglementat prin lege, în vreme ce unui cult minoritar îi acordă favoarea unei convențiuni dela egal la legal?

În numele dreptății și a conștiinței jignite a credincioșilor bisericii ortodoxe, cari constituiesc majoritatea covârșitoare a cetățenilor țării, noi păstorii ei duhovnicești ne simțim datorți să ridicăm protest împotriva acestei situațiuni de inferioritate în care este așezată ea — biserica neamului românesc, — față de unul din cultele minoritare.

II Abateră de la principiile Constituției a atras după sine nenumărate consecințe, izvorând din dispozițiile Concordatului, dăunătoare în mare măsură pentru statul românesc și pentru biserica ortodoxă deopotrivă.

Articolul II al Concordatului, prevede constituirea *ierarhiei catolice* în regatul României și acordă:

Pentru ritul grec (unit) Mitropolia Blajului cu cinci eparhii: 1. arhiepiscopia de Blaj, eparhiile sufragane 2. de Oradea-Mare, 3. Lugoj, 4. de Gherla (care va fi transferată cu scaunul episcopal în alt loc) și 5. o nouă eparhie ce urmează a fi înființată în nordul Ardealului.

Pentru ritul latin, Mitropolia Bucureștilor, asemenea cu 5 eparhii: 1. arhiepiscopia de București, eparhiile sufragane, 2. de Alba-Iulia, 3. de Timișoara, 4. Satu-Mare și Oradea-Mare împreunate și 5. eparhia de Iași.

Pentru ritul armean se prevede un șef spiritual cu scaunul în Gherla.

Prin urmare ni se cere prin acest articol al Concordatului, ca Statul român să consimtă a acorda pe seama cultului catolic, cu toate nuanțele sale, o organizațiune ierarhică care ca o rețea strânsă va avea să cuprindă întreg teritoriul țării.

Care este situațiunea, prin comparație cu celelalte s'a acordat pe seama bisericilor ortodoxe, prin legea de organizațiune unitară a ei?

Dr. Vasile Goldiș cu informațiile pe cari era în măsură să le aibă în calitate de Ministru al Cultelor, într'un discurs rostit aici în Senatul țării, în ședința din 16 Decembrie 1926, ni-a zugrăvit următorul tablou comparativ, a cărui exactitate n'a fost și n'a putut fi desmințită până astăzi:

„În dezvoltarea unei societăți cu cât vor fi organe mai multe, mai diferite, cu atât acea societate este mai bine organizată.

„Să vedem din acest punct de vedere, care este raportul repartiției între biserica ortodoxă și celelalte biserici, câți episcopi are fiecare, fiindcă episcopii reprezintă puterea organică a bisericilor.

„Biserica ortodoxă cu un număr de 12 milioane de suflete are 18 episcopi, cea unită 1.386.000, în care sunt cuprinși și rutenii, are 4 episcopi; și atunci noi ar trebui să avem *cel puțin 38*. Frații noștri uniți însă cer încă un episcop pentru a avea 5 (prin Concordat li-se acordă).

„Protestanții, adică reformații (776 mii) evanghelici luterani (388 mii), unitarii (60 mii), toți împreună 1.228.000 au 4 episcopi; în proporție biserica ortodoxă ar trebui să aibă *cel puțin 40 episcopi*.

„Romano-catolicii cu un număr de 1.430.000 suflete au cinci episcopi; în proporția cuvenită noi ar trebui să avem 45 episcopi.

„Încât privește deci puterea de organizație a bisericilor creștine din țara românească, biserica dominantă este cea mai nedreptățită.

„Priviți numărul acelor, cari stau în jurul episcopilor, statul major al organizațiilor bisericesti. Aceștia sunt la romano-catolici și la uniți, canonici, la ortodocși consilierii eparhiali. În Ardeal frații uniți au 28 canonici. Romano-catolicii au 32 canonici, deci cele două biserici catolice împreună au 60 canonici, cu aceleași atribuțiuni ca și consilierii eparhiali. Ortodocșii în proporție ar trebui să aibă pe țara întreagă *cel puțin 300 consilieri*, au acum 22, iar pe viitor vor avea cel mult vre-o 60. Este ridicol să ne numim biserică dominantă.

„Să trecem la protoerei sau protopopi, cum le zicem noi în Ardeal, spinarea vertebrală a oricărei administrațiuni bisericesti. În Ardeal uniții la 1.386.000 suflete au 78 protopopi, ortodocșii din Ardeal cel puțin de ouă ori atâția au 87, iar vechiul regat întreg are 47 protoerei.

„Față de uniți, cu 78 de protopopi, noi ar trebui să avem pe țara întreagă 720, nu 134 câți avem acum. — Romano-catolicii au 25, noi ar trebui atunci să avem 250. Reformații 27, nouă ni-s'ar cuveni în proporție 324. Evanghelicii-luterani au 14, noi ar trebui să avem 560. Unitarii cu 60 mii suflete au 8 protopopi, proporțional noi ar trebui să avem 1200. Chiar musulmanii au 4 muftii, noi ar trebui să avem 820 protopopi. Sub acest raport suntem chiar în coada tuturor cultelor chiar și a musulmanilor.

Până aici dureroasele constatări ale dlui V. Goldiș. Dacă am merge până jos la parohii, ne-am izbi de aceiași enormă disproporție între numărul sufletelor, al parohiilor și preoților din biserica ortodoxă în comparație cu toate cultele minoritare din țara noastră.

Întreg acest aparat de organizație a cultelor minoritare, cu un număr — în comparație cu biserica ortodoxă — excesiv de mare de episcopi, de canonici,

de protopopi și preoți este susținut din bugetul Statului nostru, în distribuirea sumelor cărui vom găsi aceeași vinovată părtinire a tuturor cultelor minoritare în raport cu biserica ortodoxă. Este în adevăr dureros să constatăm, că din sudoarea milioanei de cetățeni români și ortodocși, principalul contribuabil la visteria țării, Statul nostru, cu concursul tuturor guvernelor cari s'au succedat până astăzi și cu disprețul enormelor greutăți finaciare prin cari a trecut și trece țara, a întreținut și continuă să întrețină un lux de organizație pe seama cultelor minoritare, în detrimentul vădit al propriei sale biserici.

În fața acestor îngrijitoare situațiuni, ce trebuiau să facă guvernele de până acum și ce ar trebui să facă actualul guvern?

Să întroneze dreptatea pe toată linia!

Printr'un studiu serios și obiectiv să supună unele temelnice revizuirii situația tuturor cultelor din țară și raportul Statului față de ele; să fixeze criteriile drepte conform cărora, în proporție cu numărul credincioșilor să se limiteze numărul episcopilor, al consilierilor eparhiali și canonicilor, al protopopilor și al preoților pentru fiecare cult, și după aceleași criterii de dreptate să se împartă în mod proporțional sumele luate în bugetul Statului.

În loc să se procedeze astfel, ce se întâmplă?

Ni se prezintă spre ratificare un Concordat cu Scaunul Papal, prin care Statul român se obligă să recunoască pe seama cultului catolic 10 episcopi, dintre cari unele, ca arhiepiscopia Bucureștilor și Eparhia Iașilor dincoace de Carpați, iar dincolo de Carpați episcopia latină din Oradea-Mare împreună cu cea din Satu-Mare, precum și eparhiile unite din Oradea-Mare și din Lugoj au fiecare abia câteva zeci de mii de suflete, câtă vreme în biserica ortodoxă avem chiar protopopiate cu un număr mai mare de credincioși; pe lângă cele 4 eparhii de până acum ale bisericii unite din Ardeal se mai obligă Statul român să recunoască înființarea episcopiei a 5-a; să mențină conform art. XI, pe seama tuturor eparhiilor capitolele cu numărul de azi al canonicilor și un nou capitol de canonici pe seama eparhiei unite ce se va înființa; Statul român, se obligă conform art. IV, ca comunicația directă a episcopilor, clerului și poporului cu Scaunul Papal, care este un for jurisdicțional dincolo de hotarele țării, să fie absolut liberă, fără nici un control din partea statului nostru.

Cum cele mai multe din episcopiiile cultului catolic n'au fost înființate pentru satisfacerea nevoilor de ordin sufletească ale credincioșilor pe cari i-ar fi avut *ab antiquo*, ci au fost înființate cu scopuri proselitiste mărturisite pe față printre românii ortodocși, întreaga organizație a cultului catolic din țara noastră, căreia i-se creiază prin concordat o situație extrem de favorizată față de biserica ortodoxă, va fi, sub ordinea Scaunului Papal o armată îngădită cu toate liber-

ătățile pentru a-și continua opera de proselitism și de tulburare a conștiinței poporului și a liniștei Statului românesc.

Episcopatul ortodox are deplină încredere în alipirea, încercată în focul multor ispite, a poporului nostru către sfânta biserică strămoșească; dar are legitime îngrijorări, că se pierd în deșert energiile prețioase, cari ar putea fi folosite într-o operă constructivă în lupta de apărare față de catolicismul totdeauna agresiv față de poporul românesc.

În consecință, față de încercările ce se fac prin dispozițiile concordatului de a se asigura pe seama cultului catolic o organizație ierarhică excepțional de favorizată, noi Episcopatul ortodox ne simțim obligați să pretindem, ca Statul nostru să revină la un tratament de egală protecțiune a tuturor cultelor, conform principiului enunțat în Constituțiune.

III. Un alt punct gravaminos al Concordatului se cuprinde în art. IX, conform căruia i se cere Statului nostru să recunoască bisericii catolice reprezentată prin legitimele ei autorități ierarhice, personalitatea juridică.

Acest Art. din Concordatul semnat anterior a prejudiciat libertatea de acțiune necesară la alcătuirea legii cultelor în așa fel, încât guvernul de atunci îndată după votarea legii cultelor s'a văzut nevoit să ceară dela Vatican o nouă interpretare în sensul că „în ce privește personalitatea lor juridică, de care e vorba în art. IX al concordatului, biserica Catolică, în afară de organizațiile enumerate în art. IX (parohiile, protopopiatele, mănăstirile, capitolele, starostile, abațiile, episcopiiile, mitropoliiile și celelalte organizații canonice și legal constituite) nu va putea beneficia de personalitatea juridică, nici a poseda bunuri”.

Ca să putem aprecia întrucât interpretarea dată de Scaunul Papal este ori nu este satisfăcătoare, trebuie să cunoaștem doctrina bisericii catolice în această chestiune. Doctrina preconizată în noul *codex juris canonici*, promulgat în anul 1917, în deosebire de tezele anterioare, e că „biserica catolică este o adevărată societate perfectă și de drept divin are personalitatea sa juridică, pe când celelalte persoane morale inferioare în biserică o au dela însăși biserica, conform canonului 100 și can. 1499 al noului Codice. „Din aceste principii se deduce, conform de altfel și Concordatului, o consecință importantă. Dacă o entitate ierarhică, de exemplu parohia, ar fi încetat de a exista complet de drept și de fapt, la cine ar trece bunurile sale? Bunurile vor trebui să treacă la entitatea ierarhică superioară, adică în exemplul citat, diecezei. De asemenea, dacă ar dispărea și dieceza, bunurile vor trebui să treacă la arhiepiscopie și așa mai departe” până la Scaunul Papal. În consecință, dacă întreaga biserică catolică din România s'ar întâmpla să dispară, întreaga ei avere, ori și care ar fi originea ei, ar trece în ultima analiză în proprietatea Scaunului Papal.

Biserica catolică a ținut să dea expresiune acestei doctrine sau personalității sale juridice în art. IX din Concordat.

Acest articol al Concordatului nu poate fi pus de acord cu art. XI al legii pentru regimul general al cultelor, care are următorul text: „Organizațiile cultelor istorice, crelate și reprezentate în conformitate cu sistemul lor de organizare și prevăzute în Statute (comunitățile, parohiile, protopopiatele, mănăstirile, capitulele, episcopii, arhiepiscopii, mitropolii, etc.) sunt persoane juridice”. Acest articol nu recunoaște pe seama bisericii ca atare, personalitatea juridică.

Scaunul Papal, în răspunsul său, după ce arată în introducere cât de importante sunt concesiunile făcute guvernului român, se exprimă astfel relativ la art. IX din Concordat:

„Acest articol este foarte limpede în termenii săi și în substanță.”

În consecință, dacă guvernul declară în cursul discuțiilor din parlament sau la oricare altă ocazie, că în virtutea acestui articol biserica catolică în România, în afară de organizațiile enumerate la art. IX nu va putea exercita personalitatea sa juridică privitoare la posesiunea bunurilor, *Sf. Scaun din partea sa declară că nu va ridica obiecțiuni*.”

Examinând mai de aproape răspunsul Vaticanului, ne întrebăm, dacă această concesie este reală, ori este numai simulacru unei concesiuni?

Mai întâi Vaticanul își precizează cu grijă punctul său de vedere în cât privește doctrina referitoare la personalitatea juridică a bisericii, considerând-o în felul cum se găsește exprimată în art. IX, limpede atât în substanță cât și în forma ei. Prin urmare nici o concesie de principii.

Este adevărat că Vaticanul acordă guvernului român dreptul să facă declarațiuni în sensul dorințelor românești. Dar care este valoarea practică a acestor declarațiuni, cât timp Vaticanul rămâne imuabil pe pozițiile sale doctrinale? Se pierde chiar din vedere faptul că art. IX din Concordat are două laturi de o egală importanță. În partea întâi se vorbește de personalitatea juridică a bisericii și a organizațiilor ei ierarhice. Concesiunea pe care ni s'ar părea că ne-o face Vaticanul în acest punct, o slăbește mult partea a doua a articolului, unde se afirmă că „deplina proprietate a bunurilor lor, de orice natură ar fi ele, este garantată de către Stat, conform Constituției regatului, *bisericii catolice*, reprezentată prin legitimele autorități ierarhice”. Ori asupra acestui punct de o importanță covârșitoare răspunsul Vaticanului nu cuprinde nimic. Și atunci ne întrebăm, care este rezultatul real al concesiunilor?

Atragem toată atențiunea onor. guvern asupra acestei chestiuni.

IV. Articolul XIII al Concordatului prevede constituirea unui *Patrimoniu sacru* interdiecezan pe seama cultului catolic.

Statul unguresc, având a-și mulțumi originea sa mai mult influenței politice a Scaunului Papal în evul mediu decât genului politic al poporului maghiar, drept recunoștință a înzestrat biserica catolică de pe teritoriul său cu imense averi, dintre care numai cele rămase în teritoriul granițelor Statului român se urcă la câteva sute de mil de jugăre.

Biserica catolică era numai uzufructuarea acelor averi, rezervându-și Statul maghiar pentru sine dreptul de proprietate. În situația politică de azi dreptul de proprietate asupra acelor averi a trecut, prin succesiune, de la Statul unguresc la Statul nostru românesc. Statul român, de sigur din lipsa unui studiu temeinic a chestiunii, prin reforma agrară a considerat acele averi ca proprietăți ale bisericii catolice și expropriindu-le în mare parte, a plătit confesiunii catolice preț de expropriere ca oricărui alt proprietar. Prin urmare Statul și-a expropriat bunul său, care-i aparținea cu drept de proprietate, și a plătit pentru acest bun al său preț de expropriere confesiunii catolice care era numai uzufructuarea acelor întinderi de pământ.

Din această rentă de expropriere se intenționează prin art. XIII al Concordatului să se alcătuiască patrimoniul sacru pus la dispoziția cultului catolic. În definitiv acest patrimoniu sacru nu este altceva decât un dar care se urcă la suma de sute de milioane, poate chiar miliarde, pe care Statul nostru îl face cultului catolic.

Noi episcopatul ortodox n'avem nimic împotrivă ca Statul nostru să ajutoreze materialmente cultele din cuprinsul hotarelor sale. Dar ne credem în dreptul nostru să cerem, ca această ajutorare s'o facă Statul pentru toate cultele deopotrivă.

Când în anul 1925 s'a votat legea pentru organizarea pe bază de autonomie a bisericii ortodoxe și în art. 23 al Statutului organic al ei s'a prevăzut înființarea unui *fond general bisericesc*, cu aceeași menire ca a patrimoniului sacru pentru cultul catolic, Statul nostru român n'a contribuit nici atunci, nici de atunci încoace cu nici un ban la crearea și sporirea acelui fond, deși importante averi ale mănăstirilor și eparhiilor din vechiul regat au fost simplaminte confiscate, fără nici o despăgubire.

Nu constituie acest inegal tratament o gravă violare a principiului egalei protecțiuni, pe care Statul s'a obligat în însăși Constituțiunea sa să-l aplice față de toate cultele? În loc să se revină la calea dreptății, ni-se cere pecetluirea nedreptății prin ratificarea Concordatului prezentat.

V. Acelaș tratament de favorizare a cultului catolic îl găsim și în dispozițiunile art. XV al Concordatului, prin care, — conform de altfel noului Codex juris canonici, — drepturile și îndatoririle de patronat se desființează, dar toate clădirile sfinte, casele parohiale cu dependențele lor și celelalte bunuri, asupra cărora dreptul de proprietate este al patronului, sunt

cedate în posesiunea perpetuă a bisericii catolice.

Bisericele, patronate de către statul maghiar și de către instituțiile sale, erau tot atâtea infiltrațiuni cu scop de catolicizare și de maghiarizare printre populațiunea compactă de români ortodocși.

Cedând Statul român averile patronale în folosința perpetuă a cultului catolic, înseamnă nu numai că îi cedează acestul cult averi, care se urcă la multe milioane, câtă vreme în multe sate ortodoxe, cari în loc să fie patronate au fost persecutate sub vechiul regim sau să cadă bisericile pe credincioși, — dar mai înseamnă că Statul român renunță de bună voie la drepturile ce le avea ca patron și continuă să protejeze din partea sa scopurile de maghiarizare și catolicizare urmărite de statul unguresc prin infiltrațiunea bisericilor patronate în mijlocul poporului nostru. N'ar fi fost indicat, ca măcar din acest punct de vedere, Statul să-și fi făcut rezervele sale cu privire la bunurile patronale?

VI. Articolul XVI al Concordatului se referă la *Seminarele pentru formarea clerului tânăr*, de cari va avea câte unul fiecare dieceză, stând sub dependența exclusivă a episcopului, rezervându-se pe seama Statului un amestec referitor exclusiv la extensiunea în care să se predea studiul limbii și al istoriei naționale «în așa chip, ca să fie compatibil cu caracterul religios al acestor institute».

În același timp în Statutul pentru organizarea bisericii ortodoxe române art. 34, la insistența guvernului de atunci s'a luat dispozițiunea ca organizarea școlilor pentru formarea clerului și chiar a școlilor pentru formarea cântăreților bisericești să se facă prin lege cu cooperarea Ministerului Cultelor și a Ministerului Instrucțiunii. Chiar acum s'a elaborat un proiect de lege referitor la organizarea învățământului teologic, de către o comisiune care a lucrat la ministerul Cultelor, ca să fie prezentat parlamentului. Prin urmare pe când bisericii ortodoxe nu i-se recunoaște un drept indiscutabil, inerent ființei sale, de a-și organiza ea însăși școlile pentru formarea clerului, pe atunci cultul minoritar catolic i-se asigură prin Concordat cea mai deplină autonomie în privința aceasta.

Întrebăm: este acesta un tratament de egală libertate și protecțiune a cultelor în țara noastră?

VII. Un caracter grav de tot are dispozițiunea cuprinsă în art. XIX 3 a Concordatului, care prevede că: „Toate școlile Ordinilor și ale Congregațiilor religioase sunt puse sub dependența episcopului local; în consecință și ele se vor bucura de dreptul de a-și fixa limba de predare”.

Caracterul „catolic” de ocazie al acestor școli n'a fost propriu zis *confesional*, ci regesc, sau regulolar și nu s'a interpretat nici când în înțelesul de proprietate a bisericii catolice. Școlile acestea au fost totdeauna la discreția Statului, atât în ce privește

scopul pe care-l urmăreau, cât și mijloacele de cari se serveau promovând nu nevoile sufletești ale cultului catolic, ci răspândirea catolicismului printre cel de alte credințe, precum și maghiarizarea atât a catolicilor nemaghiari, cât și a celor de alte credințe. De aceea ungurii, ca națiune, nu au nici un drept asupra acelor școli.

În baza legii asupra învățământului particular, promulgată prin înaltul decret regal Nr. 3793 din 19 Decembrie 1925, art. 37: «Școlile particulare conduse de ordine călugărești și congregații vor avea ca limbă de predare, limba română».

Prin urmare în toate școlile de această categorie limba de predare a învățământului, ori și care ar fi fost mai înainte, trebuie să fie înlocuită conform legii cu limba română.

Dar, din nenorocire, aceste școli nu au ținut să se conformeze, decât într-o măsură slabă, dispozițiilor clare ale legii.

În tot cuprinsul țării există 45 de școli călugărești de grad secundar și un număr considerabil de școli primare. În Ardeal sunt 36 școli secundare, în Bucovina una, în vechiul regat 8. Dintre acestea una singură a introdus în învățământ limba română: școala civilă de fete din Sighetul Marmărei. Alte 3 școli începuseră să introducă treptat limba română, ajungând până la clasa a 5 a: liceul plarist și liceul de fete «Notre Dame» din Timișoara, precum și liceul de fete din Satu-Mare, dar numai în schimbul avantajului material oferit de Ministerul Instrucției.

Prin urmare, în regimul școlilor călugărești legea învățământului particular cu art. 37 a rămas aproape în întregime literă moartă, putând acele școli să-și continue opera lor sub oblăduirea îngăduitoare a autorităților românești.

Îndată după semnarea Concordatului, printr'un decret prin care Nunciatura din București l-a adus la cunoștința Ministerului Afacerilor Străine, au trecut încă la data de 28 Iunie 1927, toate școalele conduse de ordinele călugărești, sub dependența și autoritatea directă a episcopilor, cu dreptul de a le fixa aceștia limba de predare a învățământului.

Dispoziția aceasta fiind acceptată și în art. XIX din Concordat, în contradicție evidentă cu legea învățământului particular, va avea drept consecință, că poate nici una dintre școalele călugărești nu va fi subtrasă scopurilor pe cari le-au servit până în prezent. Dacă s'ar ratifica concordatul, am avea 45 de școale secundare, în tot cuprinsul țării, puse în serviciul unor interese contrare marelui interes cultural al Statului nostru.

Interpretarea dată de Scaunul papal la cererea guvernului nostru, este insuficientă și ineficace, fiindcă nu s'a cerut ceea ce era cuprins în legea asupra învățământului particular, ca în toate școalele călugărești limba de predare să fie cea română, ci s'a cerut

acest lucru numai pentru acele școli, cari «în momentul de față» au limba română drept limbă de predare, iar de acestea era una singură: școala civilă de fete din Sighetul Marmăției.

Consecințele fatale ale acestor greșeli nu se pot aprecia astăzi în justa lor importanță, dar putem înscrie o pagină dureroasă pentru cultura națională în istoria diplomației românești.

VIII. În fine, noi episcopatul ortodox român nu ne putem suprima durerea sufletească, văzând că Statul român a luat act și oarecum confirmă prin Concordat, dacă s'ar ratifica, volnicia săvârșită de Scaunul papal cu concursul monarhiei austro-ungare la anul 1700 prin ruperea unei părți a credincioșilor mitropoliei ortodoxe române din Ardeal dela sânul bisericii lor strămoșești și prin trecerea lor forțată la așa zisa unire cu Roma.

Dar reintegrarea vechii noastre unități sufletești la sânul bisericii noastre ortodoxe, cum a fost înainte de anul 1700, precum a putut forma, la propunerea marelui român *Simeon Bărnuțiu*, punctul al doilea din programul partidului național votat pe câmpia libertății în anul 1848 și precum *Di Alexandru Valda Votod*, actualul Ministru de Interne, în fața primejdiei de a fi înglobată biserica unită în autonomia bisericii catolice din Ungaria, a putut striga în auzul lumii românești cuvintele: «Să strigăm în lumea largă, că, îndată ce contopirea noastră în autonomia bisericii catolice ar fi un fapt săvârșit, toți uniții vom trece fără preget în sânul bisericii ortodoxe române. Și spre a putea realiza aceasta, să lucrăm neobosiți din toate puterile ca fapta să poată deveni vorbă, îndată ce el ar putea să-și realizeze planul lor autocratic. Urzind interese mai mult particulare decât obștești, s'au rupt antecesorii noștri din sânul bisericii surori, română din fire, română din sânge, română din limbă, care ca un liman mântuitor ne primește în momentul supremului pericol național în sânul său», tot astfel va trebui să rămână acea reintegrare a vechii noastre unități sufletești, până la deplina ei realizare, una din aspirațiunile mari ale neamului românesc din țara sa acum întregită între granițele sale naturale.

Aspirațiunile unui popor sunt mai tari decât legile sub cari este nevoit să trăiască într'un timp. Și noi păstorii duhovnicești ai poporului românesc nu vom înceta a-i sta într'ajutor în toată bună vremea la îndeplinirea idealurilor sale naționale și vom lupta din toate puterile și prin toate mijloacele legale ca și acest Concordat, dacă ar fi ratificat, între condiții atât de oneroase pentru Statul și poporul românesc, să fie înlăturat.

Nu rostim aceste cuvinte din ură față de cultul catolic, căci biserica noastră n'a urât pe nimănui, ci a fost blândă și tolerantă, ca însuși divinusul ei întemeietor, și în acest duh profund creștinesc și-a crescut și credincioșii.

Dar am ținut să arătăm nedreptățile ce l-se fac și să-l afirmăm, între orice împrejurări, drepturile ei imprescriptibile.

Drept aceea, bazați pe considerentele aici amintite, noi episcopatul ortodox român, socotind încheierea Concordatului cu Vaticanul:

din punctul de vedere al dispozițiilor Constituției Țării ca anticonstituțional;

din punctul de vedere al principiului libertății și a protecției deopotrivă a tuturor cultelor ca excepțional de privilegiator exclusiv pentru cultul catolic și cu totul nedrept față de biserica ortodoxă;

din punctul de vedere al liniștei țării ca tulburător al păcii confessionale;

din punctul de vedere al intereselor culturale ale Statului și poporului românesc ca antipatriotic:

DECLARĂM:

că declinând dela noi orice răspundere pentru încheierea unui asemenea Concordat, ne abținem dela desbaterea lui și refuzăm să votăm proiectul de lege cu care a fost prezentat spre ratificare.

Aceasta e mărturisirea conștiinței noastre înaintea lui Dumnezeu și a Țării.

(Urmează semnăturile tuturor membrilor episcopatului ortodox român.)

Desvelirea busturilor

lui Gheorghe Coșbuc și A. D. Xenopol
la Arad.

— Serviciul religios. — Cuvântările reprezentanților instituțiilor culturale. — Banchetul dela „Crucea Albă”. — Festivalul —

Arad, 9 Iunie

Pe o vreme admirabilă s'a făcut Duminică în 9 Iunie a. c. la Arad desvelirea busturilor lui A. D. Xenopol și Gheorghe Coșbuc. Chipurile turnate în bronz ale celor doi mari cărturari, al poetului și al istoricului, s'au întâlnit pe pământul depărtat al graniței noastre apusene, ca un semn al înfrățirii în eternitate dintre adevăr și simțire. În opera lui A. D. Xenopol s'a întrupat știința trecutului nostru unitar, cu toate prerogativele erudiției, iar poezia lui Gheorghe Coșbuc a vibrat de sufletul neamului românesc, același pe amândouă laturile Carpaților.

Busturile sunt opera unui tânăr sculptor ardelean d. Gh. Oroza. Au fost așezate cu mult simț estetic de cele două laturi ale înfrățirii Palatului Cultural.

Un timp admirabil a favorizat reușita serbării pioase. Bronzurile, din fața cărora a căzut vălul, strălucneau în bătaia soarelui, simbolizând tovarășia veșnică dintre omul de știință dela lași și scriitorul inspirat dela Hordou.

Ei s'au regăsit pe malurile Mureșului, la marginea României pe care au visat-o.

Solemnitatea s'a desfășurat în piața din fața Palatului cultural, care poartă numele lui A. D. Xenopol. Un impunător serviciu divin s'a oficiat de către preoții bisericii ortodoxe din Arad, în frunte cu P. S. Sa E-

piscopul Grigore Comșa al Aradului, pe frumoasa estradă a edificiului, împodobită cu scoarțe românești, covoare și ghirlande de stejar. Răspunsurile au fost date de corul societății „Armonia” de sub conducerea d-lui A. Lipovan.

Public numeros a umplut locul liber dinaintea Palatului cultural, de-a dreapta și de-a stânga au fost așezate cele două busturi. Printre cei cari au asistat la pioasa solemnitate, însemnăm numele d-lor: Șt. Cicio Pop, președintele Camerei cu d-na, Voicu Nițescu, ministrul Ardealului cu d-na, d-na Gheorghe Coșbuc, d-na Mircea Ilica regreiatului A. D. Xenopol, d. Bogdan Duică, prof. universitar, general Anton Iovanovici, comand. diviziei I. cavalerie.

Apoi mulți intelectuali și popor din Arad și provincie.

După terminarea serviciului religios, după desvelirea busturilor și stropirea lor cu apă sfințită, cel dintâi a luat cuvântul P. S. Episcopul Grigore Comșa al Aradului.

Cuvântarea P. S. Episcopului Grigore al Aradului.

Biserica noastră ortodoxă, instituția apostolului mântuitor, se bucură astăzi, că prin persoana mea, a putut sfinți monumentele înălțate în Arad, în memoria marilor gânditori: Gheorghe Coșbuc și A. D. Xenopol. În adevăr, mângâiere mare avem constatând, că precum creștinismul a avut nevoie de apostoli, așa și ideea națională română, ca și orice idee, prin apostoli și-a făcut drum în sufletele Românilor. E bine să ne însemnăm aici, că valorilor spirituale ale neamului avem să mulțumim serbarea de azi. În lipsă de valori spirituale pierit-a lumea antediluviană, civilizația egipteană, a Asiriei, Babiloniei și a Romei și dacă și în istoria modernă găsim asemenea cazuri, — noi Românii, ne lăudăm totuși că suntem spre înălțare, căci am avut și avem valori spirituale incontestabile. Între aceste valori cu mândrie numărăm pe nemuritorii Gh. Coșbuc și A. D. Xenopol.

Precum odinioară Cazanul mitropolitului Varlaam, de zece ori retipărită, — se răspândise peste tot pământul românesc, dela Iași la Dunăre, până la Maraureș și Bonat, — așa și scrisul celor doi apostoli înfățișat în chip de bronz în fața noastră, — s'a răspândit peste toate finisurile locuite de Români, încă înainte de unirea tuturor Românilor.

Cunoscut fiind adevărul, că forța noastră principală a Românilor ardeleni, până în ziua unirii celei mari, a fost Biserica, — nu este fără interes să amintim aici, că geniul lui Coșbuc se înfiripase în undele fumului de tămâie și în licărirea luminărilor de ceară, din Biserica satului natal, unde tatăl său, părintele Sebastian era preot. De aici vine în poezia lui Icoana vie a omului dela țară în intimitate străveche cu cerul și pământul, cum caracterizează marele nostru poet Octavian Goga, concepția poeziei lui Coșbuc.

Autorul Baladelor și Idilelor, al Fierelor de Tort și al altor scrieri neperitoare, — era o fire conservatoare, cu rădăcini puternice în sufletul neamului românesc. Comoara de simțire din casa părintească n'a dus-o în adunări franc-masonice, cum fac astăzi unii filii ai neamului și nici n'a zugrăvit fantoșele unui umanitarism rău înțeles, ci a cântat cele mai trainice și mai profunde vibrații ale sufletului neamului. El își aduce aminte de căscioara părintească, în care mama

lui îi făcea cruce pe piept când era mic. În poezia „La Paști” își aduce aminte de malca sa:

Ah, iar în minte mi-al venit
Tu, mama micilor copii!
Eu știu că și'n aceste zile
Tu plângi pe al tău copil dorit,
La zâmbet, cerul azi ne chiamă,
Sunt Paștile, nu plânge mamă!

Autorul Baladelor și Idilelor, ni-a dat „Moartea lui Fulger” și „Nunta Zamferei” și alte frumoase creațiuni, dar „Povestea unei coroane de oțel” și „Răsboiul nostru pentru Neatârnare”, — scrise de el încă erau citite cu mare sete de toată suflarea românească.

Dacă dela locul acesta am vorbit însă mai mult despre sufletul său religios, — intenționez prin aceasta să apelez la clasa noastră cultă de azi, să nu uite că marele Coșbuc a iubit neamul său, dar nu a uitat nici de Dumnezeu.

De aceea trecătorule, trecând pe lângă acest monument al lui, adu-ți aminte ce a făcut el pentru neam și te adapă din sufletul lui curat.

Iar voi cei ce veți trece pe lângă monumentul istoricului Alexandru Dimitrie Xenopol, nu uitați că el a fost reprezentantul tipic a culturii naționale. Măreață foptă a săvârșit, când a dă uit Aradului vasta sa bibliotecă. Voia să ne grăiască și după moarte, că aici la granița de vest a scumpei României, numai prin cultura națională, vom fi sentinela adevărată a geniului românesc.

În autobiografia sa, declarase, că naționalist a fost dela cea dintâi îngânare a minții pe tărâmul cugetării și că naționalist va trece în pământ. A servit ideea națională română cu sfințenie. În scrierile lui, iubirea de neam și de țară este cea mai aleasă preocupare, luminată de studii juridice, despre cari spunea că sunt absolut necesare unui istoric.

Prin teoria sa despre istorie, era cunoscut chiar strelnățășii și de multe ori a fost invitat la congrese internaționale și să țină cursuri la Sorbonne. Istoria Românilor din Dacia Traiană este operă de mare valoare. Astfel monumentul lui, aici, în partea apuseană a Țării, este un indiciu, că neamul nostru este chemat a colabora cu națiunile mari ale Apusului la ridicarea spiritualității în omenire.

Dacă în clipa aceasta bucuria bisericii noastre a voit să fie în chip desăvârșit îmbrăcată în haina cuvântului, — bucuria aceasta va fi și mai îndreptățită, dacă serbarea de azi va fi urmată de o reală purificare și regenerare a sufletelor. Noi stăm gata să contribuim cu toată munca și jertfa Noastră la adevărata înălțare a sufletelor, la progres necontenit și vecinic, care nu admite oprire.

Nădejdea Noastră este nădărmurită, că precum isvorul mic prefăcut în râu, este purtător de corăbii, — așa și centrul cultural și național al Aradului de ieri va purta falnic idela națională română și flamura solidarității românești, — cari se vor adăpa și din geniul marilor scriitori români Gh. Coșbuc și A. D. Xenopol.

Cu această fericită nădejde să strigăm:

Trăiască Maj. Sa Regele nostru Mihail I.
Trăiască România!

D. Voicu Nițescu, ministru al Ardealului a spus cam următoarele:

Fericită inspirație au avut cei cari s'au gândit să așeze alături aici în Arad, pe acești doi nemuritori ai

neamului A. D. Xenopol și Gheorghe Coșbuc. Cel dintâi ne înfățișează pe omul care toată viața lui s'a trudit să descopere și să ridice din negura vremii în strălucirea razelor de soare și în văzul lumii înregi, originea și măreția neamului din care se trăgea, pentru ca astfel să justifice viața și îndreptățirea acestuia la câștigarea rolului mare și hotărâtor, pe care trebuia să-l joace în concertul popoarelor civilizate. Cel de-al doilea este simbolul ființei acestui neam. El e oglinda vie în care se resfrânge în toată strălucirea lui sufletul poporului român.

A. D. Xenopol, om de drept și istoric, care se străduiește să păstreze strânsă legătura între aceste două înșușiri, căci numai prin ele putea să stabilească și să apere adevărul originii și nobletei sufletești a poporului său, care se străduiește să dea istoriei caracterul de înaltă știință, pentru a împrumuta operei sale autoritatea cuvenită, și care înfățișat la cu îndârjire apărarea țărânelor noastre și a drepturilor ei, se fixează în a doua jumătate a secolului 19-lea și la începutul veacului nostru în situația nediscuțată de dascăl și îndrumător al culturii și aspirațiilor noastre naționale.

In numele Universității din Cluj

D. Gh. Bogdan-Duică:

— Facultatea de litere și filosofie din Cluj m'a trimis să spun aici în numele ei un scurt cuvânt.

Despre A. D. Xenopol noi ne aducem aminte, că întâia sa manifestare panromânească s'a petrecut la anul 1870 la Putna în Bucovina, unde alături de Eminescu și de Slavici și de toată tinerimea se prăznuia Ștefan cel mare. Era întâia mărturisire generală a tinerimii românești din toate provinciile. Ce-a fost atunci Xenopol a fost toată viața. Spre sfârșitul existenței, l-am ascultat la Liga culturală pledând intrarea în război, motivând-o filosoficește și politicește. Rămăsese titlu de laudă, consecventul dornic după unitatea visată în lunie. Ca învățați ai Ardealului declarăm, că el și astăzi ne este izvor și călăuză.

Gheorghe Coșbuc a mers pe acelaș drum. Coșbuc a exprimat concentrat, tare, popular. idealul național.

Ca venit din Cluj, invidiez Aradul că-l are; acolo așa ceva noi nu avem încă. Arădenii să fie mândri că prin ei și în felul lor pot spori duhul românesc, — pe-aici! Păziți-l, făliți-vă cu el, fiți apostolii gândurilor lor.

Cuvântarea d-lui Bogdan Ionescu.

Noi cei străini acestei localități prezentăm felicitări celor care au luat inițiativa ridicării monumentelor lui A. D. Xenopol și Gheorghe Coșbuc în această cetate a românismului la vestul Țării. Nu se putea o alegere mai bună a locului, unde să ne închinăm acelora, care o viață întreagă a jertfit-o pentru dovedirea și apărarea drepturilor românilor de prin toate ținuturile locuite de români.

În numele Ateneului român și al Academiei de Drept din Oradea Mare, aduc omagiile de recunoștință memoriei lui A. D. Xenopol și în numele generației de acum 50 de ani, aduc prinosul meu de recunoștință lui Gheorghe Coșbuc.

Omagiul „Astrei”.

D. Dr. Gh. Preda, vicepreședintele „Astrei” vorbește în numele acestei asociațiuni culturale, exprimându-și părerea, că un neam trebuie să știe să

răsplătească și după moarte memoria oamenilor lui aleși. Aduce prinosul de recunoștință din partea „Astrei” memoriei lui A. D. Xenopol și lui Gheorghe Coșbuc și omagii respectuoase familiei celor doi iluștri dispăruți.

Opera acestor doi oameni constituie o pildă, care ar trebui urmată, pentruca moștenirea primită să fie transmisă mai departe. Servind cu dragoste cauza națională, acești doi apostoli au fost ca doi eroi, cari au pregătit unirea. Se cuvine să le privim imaginile cu sfîințenie și să ne luăm angajamentul de a munci cu aceeaș râvnă, pentru ca visul azi realizat să fie permanentizat. Sunt simboluri grătore, cari ne vorbesc astfel: „Vreți să fiți iubiiți și stimați ca noi, fac-ți cece am făcut și noi. Duceți mai departe apostolia cuvântului românesc, ca „miilor de veacuri să vorbiți!”

Cuvântul „Ligii Culturale”

D. Ascaniu Crișan, directorul liceului „Moise Nicoară”: „Liga Culturală”, ale cărei rosturi în trecut au fost indisolubil legate de aspirațiile milenare ale neamului nostru, privește cu vie satisfacție desvelirea acestor două busturi: unul reprezentând geniul Ardealului, celălalt pe marele istoric, care a justificat teoretic dreptul nostru indiscutabil pe pământul sfânt al Ardealului. Aceste două busturi vor mărturisii trecătorilor, că idealul pentru care „Liga culturală” a luptat în trecut s'a realizat pentru todeauna și că idealul pentru care ea luptă astăzi și va lupta mâine, de-a face, ca fiecare inimă de român, dela Nistru până la Tisa, să bată în acelaș ritm cald al dragostei de neam, trebuie să fie singurul animator în nevoile și străduințele noastre viitoare.

Alte cuvântări.

D. prof. Pauli n vorbește în numele Palatului Cultural din Turnu Severin, aducând omagiul acestuia memoriei celor doi cărturari, imortalizați în bronz și puși să păzească acest templu de cultură dela hotarul apusean al României.

Cel din urmă a vorbit d. **Lazar Nicht**, directorul Palatului cultural care, în numele primăriei orașului Arad a luat în primire busturile, adăugând că românii arădeni le vor păstra cu sfîințenie, respectând memoria celor doi cărturari și inspirându-se din simbolul lor înalt.

Banchetul.

La ora 1 oaspeții Aradului și fruntașii localnici ai vieții publice s'au adunat într'un banchet la „Crucea Albă”. Au participat 200 de persoane.

P. S. Episcopul Grigore ridică cel dintâi pahar în sănătatea M. S. Regelui Mihai, subliniind sentimentele dinastice ale întregului popor românesc.

Inchină pentru înalta Regeșă, care simbolizează spiritul religios, spiritul de dreptate și spiritul monarhic. Cuvântarea P. S. Episcop al Aradului a fost ascultată în picioare.

D. Șt. C. Pop. președintele Camerei, închină pentru doamnele Xenopol și Coșbuc.

Reamintește meritele iluștrilor dispăruți, cari au fost înfrății în aceeaș iubire de patrie și simțire românească. Acești mari gânditori au avut tovarășe credincioase, cari au colaborat cu ei, și cari înfățișează astăzi o parte din personalitatea marilor oameni ai neamului nostru.

D. Grigorovici salută în numele primăriei orașului Arad.

Masa a luat sfârșit la ora 3 jum.

La ora 5 d. a. a fost un festival la Palatul cultural unde, d. *T. Botiș* a vorbit frumos și cu multă căldură despre opera lui A. D. Xenopol, iar d. *Gh. Bogdan-Duică* despre Gheorghe Coșbuc.

Un act de demnitate

— Comunicatul Sf. Sinod —

Cuprinși spontan de pasiunea criticistă fără rezerve, sau îndemnați de interese pe cari nu e locul să le caracterizăm, o seamă de publiciști s'au datat în timpul din urmă la o propagandă dintre cele mai desmățate împotriva Bisericii ortodoxe și a ierarhilor ei. Prin articole publicate în unele ziare din capitală acești publiciști, cari nu par a-și înțelege superioara misiune la care-i cheamă profesunea lor, au încercat să pună într-o falsă lumină Biserica ortodoxă și să-i surpe astfel prestigiul milenar, ancorat adânc în sufletul neamului românesc.

Campania aceasta de minciuni și de calomnii este cu atât mai dureroasă și mai condamnată, cu cât unii dintre autorii ei se dau drept cei mai autentici credincioși și apărători ai instituției sacre, sub pavăza căreia neamul nostru a viețuit în trecut, și de rovașă căreia e chemat să asculte în viitor.

Iată pentru ce credem, că Sf. Sinod a făcut un act de demnitate și de înaltă înțelepciune dând, în una din ultimele sale ședințe, următorul comunicat:

Sf. Sinod, cu profundă durere și cu adânc regret a luat cunoștință de o seamă de articole lipsite de demnitate și de cuviință la adresa bisericilor și a ierarhilor ei, publicate în câteva organe de publicitate, prin care se încearcă scăderea prestigiului bisericilor și a autorităților conducătorilor ei.

Aceste manifestațiuni menite să turbure legăturile duhovnicești între credincioșii bisericilor ortodoxe și păstoriții ei sufletești, sunt cu atât mai dureroase, cu cât derivă dela persoane cari pretind a se numi fii credincioși ai bisericilor ortodoxe și având îndatorirea de a respecta înșiși și a face prin scrisul lor și pe alții să respecte deciziunile autorităților supreme ecleslastice.

Sf. Sinod se vede nevoit să condamne acest abuz săvârșit în numele libertății de presă, exprimându-și în același timp nădejdea că, fără a fi silit să recurgă la mijloace mai aspre pentru vindecarea răului, aceste rădăcini vor dispărea dela sine spre binele și propășirea pașnică a bisericilor.

Sf. Sinod

În ziua de 24 Mai, Sf. Sinod a fost deschis de I. P. S. Sa Patrjarhul Miron.

Membrii Sf. Sinod își însușesc unanim declarația citită de I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae al Ardealului, în ședința de ieri a senatului, cu privire la ratificarea concordatului. Se hotărăște ca această declarație să fie tipărită și trimisă tuturor eparhiilor din țară.

S'a discutat apoi în jurul reorganizării învățământului teologic, și s'a hotărât să se înlocuească un nou proiect de lege pentru organizarea învățământului teologic în conformitate cu principiul autonomiei bisericilor. În acest scop s'a ales o comisiune compusă din: I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae al Ardealului, președinte, I. P. S. Sa Mitropolitul Nectarie al Bucovinei, P. S. Sa Vartolomeu al Râmnicului, P. S. Sa Visarion al Hotinului și P. S. Sa Arhiepiscopul Vasile dela Sibiu.

P. S. Sa Episcopul Roman dela Oradă, a depus, în urmă, raportul privitor la reorganizarea Sf. Sinod, potrivit noii legi de organizare a bisericilor.

Ședința din 27 Mai s'a deschis sub președinția I. P. S. Sale Mitropolit Nicolae al Ardealului.

P. S. Sa Episcop Vartolomeu a fost de părere ca preoții să fie scoși la pensie la vârsta de 70 de ani.

P. S. Sa Episcop Grigorie al Aradului a susținut că nici Mântuitorul nici apostolii n'au condiționat propovăduirea Evangheliei de limita de vârstă. Dacă un preot nu-și mai poate îndeplini îndatoririle, să l se dea un preot ajutor, iar pensionarea să se facă numai din motive de infirmitate.

I. P. S. Sa Mitropolit Nicolae al Ardealului a propus și Sinodul a aprobat următoarea soluție:

1. Biserica prin organele sale eparhiale administrative are dreptul să decidă pensionarea preoților.

2. Pensionarea se va face în caz de neputință fizică, intelectuală și morală, fie la cererea proprie a preotului, fie din oficiu.

3. În ambele cazuri, înainte de a da sentințe, organele eparhiale administrative vor cere avizul medical.

4. La cererea proprie pot să iasă la pensie preoții cari au îndeplinit condițiunile generale ale legii pensiilor, însă cu încuviințarea organelor eparhiale administrative.

5. Se va interveni la ministerul finanțelor, casa pensiilor, ca să se introducă în lege aceste norme cu privire la pensionarea preoților.

P. S. Sa Episcop Ghenadie al Buzăului a propus și s'a admis ca Institutul Biblic să tipărească

cuvântarea I. P. S. Sa Patriarh Regent, rostită la Alba-Iulia și să se împartă gratuit în popor.

Dezideratele congresului preoților, cu privire la învățământul teologic au fost înaintate la noua comisie sinodală însărcinată cu organizarea învățământului teologic.

P. S. Sa Episcop Grigorie a cerut Sinodului să intervină la ministerul instrucției, ca în învățământul profesional să se predea cel puțin 2 ore de religie pe săptămână.

Sinodul și-a însușit această propunere, însărcinând pe arhierul Vasile de Râșnari să studieze felul cum se face învățământul religios în toate școlile secundare, și să facă propunerile convenite în sesiunea viitoare.

Sedința zilei următoare a fost prezidată de I. P. S. Sa Mitropolit Pimen al Moldovei.

P. S. Sa Episcop Roman a cerut Sf. Sinod să intervie la guvern, să nu aprobe mutarea reședinței episcopiei unite dela Gherla, la Cluj, fiindcă s'ar aduce o jignire bisericii ortodoxe.

Sf. Sinod a însărcinat pe P. S. Sa Episcop al Clujului să întocmească un memoriu în această chestiune, spre a fi înaintat guvernului.

P. S. Sa Episcop Grigorie al Aradului a propus ca Sf. Sinod să intervină, ca în comisia bugetară a ministerului cultelor să fie numiți și delegați ai clerului ortodox.

În acest sens, s'a hotărât să se întocmească un memoriu care să fie înaintat ministerului cultelor.

Sedința din 29 I. c., se deschide sub președinția I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului.

S'a discutat în jurul construirii unui cămin episcopesc în Capitală, hotărând să se intervie pe lângă eforia bisericească pentru a întocmi planurile și devizele acestei construcțiuni.

Cu privire la raportul înaintat în sesiunea trecută de către P. S. Sa Roman, prin care se cere Sf. Sinod interzicerea preoților de a face politică militantă de partid, membrii Sf. Sinod au aprobat referatul I. P. S. Sa Mitropolit Nicolae al Ardealului, care cuprinde următoarele:

„Atitudinea preconizată de Prea Sfințitul episcop al Oradiei e privită ca o stare ideală Sf. Sinod recunoaște exactitatea dispozițiilor luate de Prea Sf. Roman ca preoții să iasă din partide; dar, pentru moment, dată fiind situația de astăzi, nu-și poate însuși în întregime propunerea Prea Sf-ției Sale căci prin această măsură s'ar ajunge ca în Parlament clerul să nu mai aibă nici un reprezentant.

Lăsăm ca fiecare episcop în parte să dispună cum crede în interesul eparhiei sale.

Îndată însă ce vom putea căpăta drepturi de a

avea reprezentanți în Parlament cum au acum Camerele agricole, Camerele industriale și comerciale, vom reveni și vom hotărî despre atitudinea politică a preoților.”

S'a aprobat ridicarea la rangul de arhimandrit a protosinghelului Vasile Lăzărescu dela Oradea.

Sf. Sinod a hotărât să intervină la ministerul cultelor pentru aplicarea legii de armonizare a salariilor și pentru episcop.

Sf. Sinod a luat dispoziția prin care cântăreții cu practică de 10 ani să poată da examen în particular la școala de cântăreți.

Se va interveni la ministerele de justiție și interne ca în registrele de stare civilă să se speifice, pe viitor, starea civilă anterioară căsătoriei.

Sf. Sinod a hotărât: să ceară ministerului cultelor o alocăție mai mare de hrană pentru monahi; să se intervină locurilor în drept pentru a se interzice cetățenilor preterarea înjurăturilor și vorbelor triviale.

Sinodul a dat presei următorul comunicat:

Sfântul Sinod, având în vedere că persoane aparținătoare partidelor politice au exploatat chestiunea calendarului pentru interese străine de biserică, împedecând prin aceasta acceptarea calendarului de către toți filii bisericii, — invită pe toți șefii organizațiilor politice din țară să binevolască a acorda tot concursul lor în scopul ca toți credincioșii ortodocși să respecte măsurile luate de Sf. Sinod în chestia calendarului.

Vizita canonică

a Pr. Sf. Sale Părintelui episcop
Dr. Grigorie Gh. Comșa la comunele din
protopopiatul RADNA.

(continuare)

După masă am trecut la Corbești, o parohie din 510 suflete ortodoxe române. Ne-a însoțit și D-l căpitan Semnicean cu automobilul. Primarul comunei întâmpină pe Pr. Sf. Sa la intrarea în comună; iar preotul local Cornel Monțila în ușa sf. biserici. Poporul a așteptat în curtea sf. biserici. Bărbați, femei, tineri și bătrâni — toți au grăbit să sărute mâna Pr. Sf. Sale.

Biserica e mică și veche. Răspunsurile la serviciul divin le-a dat corul școlarilor sub conducerea zelosului învățător Atanase Diaconescu.

Pr. Sf. Sa ține o emoționantă cuvântare îndemnând poporul să rămână credincios bisericii străbune care a fost și este mama neamului românesc.

Se citește rugăciunea de deslegare și se împart broșuri.

Dela *Corbești* trecem la *Roșia* cu filiala Obârșia care la oaltă numără 1500 suflete ort. române. Aceaste comune se estind pe un teritoriu de o lugiune de 10 (zece) Km.

După intrarea în comună o parte din popor întâmpină pe Pr. Sf. Sa cu ovațiuni entusiaste în frunte cu D-l Victor Solomon, profesor la școala normală din Deva, care îi adresează următoarea vorbire:

Prea Sfințite Domnule Episcop.

În vârtejul luptei pentru existență, a unui tralu pământesc sbiciuit de patimile omenești, singura rază înviorătoare, singurul sprijin cu adevărat neprecupețit și dat cu dărnice sufletelor dreptcrezătoare, este mângăerea divină, carea se scoboară deopotrivă în sufletele cari sălășluiesc în carne învelită în purpură sau în zdrențe petecite.

Credința în viața de apoi e însăși *puterea* de viață în crâncenile încercări la care e spusă filoza omenească în această lume efemeră.

Credința în dreptatea dumnezească e izvorul dător de viață al celor năpăstuiți, precum e îndemnul la fapte bune și nobile a celor, cărora le este dat să-și treacă tralu scutiți de prea multe desamăgiri și dureroase suferințe.

Credința e *puterea* bolnavului și mângăerea celui sănătos, *credința* e *puterea* celui slab și memento pentru cel puternic.

Credința e aceea carea varsă mângăere în sufletul mîlbundului, precum tot ea e reazămul nepuțințosului.

Fără *credință*, nu există, viață omenească. Îngrașiți în sferele înguste ale cunoștințelor pământești, oamenii ar orbecăi ca orbii la lumina zilei fără *credință*. Căci *credința* pe lângă că ne varsă mângăere și *putere* în suflete, ne arată adevărata și singura cale de urmat în noianul slăbiciunilor și isptitelor pământești, cari ne înconjoară și pândesc la tot pasul.

Iată de ce sufletele dreptcredincioșilor acestor plaiuri, se umplu azi de adevărată și sinceră bucurie când au fericirea să întâmpine în Prea Sf. Voastră pe crainicul *credinței* lor strămoșești, când li-se dă prea fericitul prilej să se scoboare prin mijlocirea Prea Sf. Voastre, un sdob prețios de mângăetoare *căredință* în sufletele obidite.

Și această bucurie e cu atât mai mare, cu cât această generație nu a avut fericirea încă de a putea întâmpina un înalt păstor sufletesc și Crainic al *credinței* noastre pe aceste plaiuri.

Prea Sf. Voastră, coborător vrednic al mândrilor Oteni, Vă coborâți cel dintâi pe aceste îndepărtate plaiuri ale malurilor Murășului, Prea Sf. Voastră sunteți cel dintâi, care plecați urechea să ascultați pulsul *credinței* strămoșești pe aceste maluri ale Murășului cu apă lină, dar cu multe învolburări omenești în sufletele năcăjite.

De mii de ani ascultă acest neam cântecul *credinței* strămoșești dus de valurile lîne după cum frații noștri de pe Oltul săltăreț, ascultă același cântec și se închină aceluiași *credințe*.

În scurgerea secolelor acest neam și-a păstrat neatinșă *credința* mulțumită cuminenței conducătorilor de ieri și azi.

Prezența Prea Sf. Voastre, fiu al Oltului săltăreț pe aceste maluri ale Murășului cu apă lină, e o nouă și puternică cheazăie a cimentării tot mai mult a acestei *credințe*.

Prin glasul meu slab, populația acestor plaiuri, își exprimă nețărmita sa bucurie, la care fie-mi permis și mie, umilitul credincios al Prea Sf. Voastre, care am avut fericirea de a Vă cunoaște încă din copilărie de pe acele plaiuri îndepărtate Oltene, să exprim deosebita-mi bucurie de a Vă putea întâmpina ca pe adevăratul, pe neclintitul și vrednicul sluitor al Domnului, aci la poalele falnicilor munți, legănate de cântecul domol al valurilor lîne.

La mulți ani Stăpâne!

Bine ați venit!

Pr. Sf. Sa, — plăcut surprins de această manifestare de simpatie, — mulțumește oratorului și mulțimei pentru urările ce i s'au făcut.

Mulțimea poporului — aproape tot satul ne-a așteaptă înaintea sf. bisericii, — toți îmbrăcați sărbătorește ovaționând îndelung.

Părintele Petru Vesa întâmpină pe Pr. Sf. Sa în ușa sf. biserici.

Biserica destul de spațioasă — arhiplină de popor.

În cursul serviciului divin, Pr. Sf. Sa ține o cuvântare foarte frumoasă și edificatoare despre *credință*.

Se citește rugăciunea de deslegare și se împart broșuri.

După serviciul divin Pr. Sf. Sa se întreține cu credincioșii dându-le sfaturi și îndemnuri folositoare.

Pr. Sf. Sa distinge pe părintele Petru Vesa cu înalta Sa vizită, iar acesta oferă în onoarea Pr. Sf. Sale o gustare.

La ora 7 după masă am întors iarăș la Petriș la D-l căpitan, unde am fost găzduiți peste noapte.

Marți în 23 Aprilie a. c, se oficiază Sf. liturghie în sf. biserică din Petriș. Pr. Sf. Sa e condus la biserică prin procesiune dela locuința D-lui căpitan.

Slujba a decurs impresionantă până la urmă. Cu acest prilej Pr. Sf. Sa a hirotonit întru presbiter-duhovn: pe diaconul *Ioan Bencecan*, iar întru diacon pe absolventul de teologie *Ilie Susan*. Aceste slujbe religioase totdeauna fac asupra poporului adânci impresiuni.

A cântat corul — bine condus de învățătorul de stat Gostian Alexandru.

La sfârșitul serviciului divin, Pr. Sf. Sa ține o înălțătoare predică despre Sf. M. M. Gheorghe care a

foșt ascultată cu o atențiune încordată și cu o tăcere mormântală.

Se împart broșuri.

Părintele locului Partenie Mârza dă o masă în onoarea Pr. Sf. Sale.

După masă către seară am întors iarăși la Săvârșin. Pr. Sf. Sa e găzduit la D-l medic Dr. R. Coțoiu care dă o cină în onoarea Pr. Sf. Sale.

Miercuri în 24 Aprilie, la ora 9 plecăm la Pârnești cu decovilul pe un timp ploios, cale de una oră. La Pârnești sosim la ora 10. Aici tot satul ne așteaptă cu capetele descoperite înaintea sf. biserici cu praporii, ripizi, și școlari în frunte cu părintele administrator Ioan Tomuța care întâmpină pe Pr. Sf. Sa în ușa sf. biserici. Deși timpul ploios, biserica a fost arhiplină de credincioși. Se oficiază obicinuitul serviciu divin. În cursul serviciului divin Pr. Sf. Sa predică despre pace și bună înțelegere ce trebuie să fie în biserică și între credincioși se citește rugăciunea de deslegare și se împart broșuri spre marea bucurie a poporului.

De aici trecem la Lupești — o comună de 810 suflete ortodoxe române la o depărtare de vreo 2 Km. de Pârnești. Din cauza ploilor n'am putut străbate cu trăsura peste dealuri pietroase și peste văi. Parchia ne-a pus la dispoziție două care cu câte 4 bol. Drumul s'a făcut peste livezi, prin curțile și grădinile credincioșilor din cauza noroiului prea mare.

În Lupești am ajuns la ora 12. Cu toate că ploaia nu încetase, poporul ne-a așteptat în număr foarte mare în jurul sf. biserici, Școlarii așezați în două rânduri în frunte cu D-l Iosif Stoian la sosirea Pr. Sf. Sale întonează „Pe Stăpânul și Arhiereul nostru etc.” Abia am putut coborî din carele cu 4 bol. Părintele Ioan Tomuța preotul locului, — care venise dela Pârnești pe jos — întâmpină pe Pr. Sa în ușa sf. biserici.

În cursul serviciului divin, Pr. Sf. Sa predică despre întărirea și păstrarea credinței strămoșești, cu atâta căldură încât a stors lacrimi de bucurie din ochii Lupeștenilor.

Răspunsurile la serviciul divin le-au dat școlarii — foarte bine instruiți din cântările bisericești. O atmosferă religioasă și caldă a învăluit întreaga biserică auzind cântările de laudă din gura copiilor. Ne-am adus aminte de vremurile de însuflețire de jertfă și apostolat, când biserica își avea școlile confesionale, care prosperau sub conducerea și influența binefăcătoare a Bisericii. Dar să nu deschidem rana școlilor confesionale! Viitorul credem, că ne va da dreptate, dacă nu va fi prea târziu!.

După încheierea serviciului divin, și împărțirea broșurilor, am trecut la locuința părintelui Ioan Tomuța. A trebuit să facem pe turistul, ca din deal, unde se afla biserica, să ajungem pe cărările înguste

până la locuința părintelui I. Tomuța care e situată la poala dealului. Cu ajutorul lui Dumnezeu am putut face norocos și aceste exerciții gimnastice.

Părintele I. Tomuța a dat o masă mai restrânsă în onoarea Pr. Sf. Sale. Înainte de masă ne-a delectat corul școlarilor și adulților cu diferite cântări bisericești și naționale, iar părintele I. Tomuța ne-a prezentat schioticonul cu diapozitive religioase cu care merge în propagandă religioasă culturală. Sala de învățământ a fost tixită de popor, care privla cu evlavie tablourile religioase iar părintele I. Tomuța explică înțelesul acestora.

Dela Lupești am întors iarăși la D-l Dr. R. Coțoiu în Săvârșin cu automobilul D-lui inginer Pelea, însă nu pe calea pe care am venit.

De aici am trecut la Conop, unde Pr. Sf. Sa cu sulta, a făcut o vizită de curtoazie Dlui deputat Birtolom și familiei D-lui Dr. Ștefan C. Pop președintele camerei care a dat o cină în onoarea Pr. Sf. Sale fiind de față și familia D. R. Coțoiu și alți invitați.

Doamna Dr. Ștefan C. Pop și doamna Birtolom au făcut totul ca oaspeții să se simte bine.

După cină Pr. Sf. Sa — cu sulta — a întors la reședință, stăpânit de impresiunile adânci ce au lăsat manifestațiunile de dragoste ale poporului și de sigur mângăiat că și prin aceste grele și oboseitoare vizitații canonice a contribuit la întărirea sentimentului religios-moral și la consolidarea neamului românesc.



Nr. 1864 | 1929.

GRIGORIE

din îndurarea lui Dumnezeu drept credincios Episcop al bisericii ort. române a Aradului, Ienopolei și a Halmagiului, precum și al părților adnexate din Banatul-Timișan.

Onoratelor corporațiuni bisericești, iubitului cler și popor din protopresbiteratul Belinț dar și milă dela Dumnezeu Tatăl și Domnul nostru Iisus Hristos, iar dela Noi arhierească binecuvântare.

Venim a Vă face cunoscut, că punându-se la cale îndeplinirea postului de protopop al tractului Belinț, conform prescrișelor Statutului Organic și a Regulamentului pentru alegerea de protopresbiter, Consiliul Nostru eparhial în ședința sa plenară din 15 Aprilie 1929 considerând votul dat de Adunarea protopopească electorală, a numit protopresbiter în acel tract pe Prea Cucernicia Sa părintele Iosif Goanță, a cărui alegere respective denumire aflându-o și Noi în regulă, pe alesul și respective denumitul l-am provăzut cu recerula investitură canonică pentru protopresbiteratul Belinț, cu sfera

de activitate peste parohiile și comunele bisericesti, cari se țin acum și se vor ține în viitor de acest tract protopresbiteral.

Anunțându-Vă deci această instituire canonică a susnumitului protopresbiter, precum și aceea, că am dispus introducerea lui în scaunul protopresbiteral, care introducerea se va îndeplini Duminică în 16 Iunie a. c. Vă poftim și totodată Vă îndrumăm pe Voi, Onorate corporațiuni bisericesti, iubit cler și popor, ca pe numitul Prea Cucernic protopresbiter Iosif Goanță să-l cunoașteți de protopresbiter al Vostru instituit canonic și de la data introducerii sale să Vă adresați lui în toate afacerile, cari aparțin la competența oficiului protopresbiteral, să-i dați stima și cuvenita ascultare, ca și conducător al tractului reprezentant al Nostriu.

După cari împărtășindu-Vă binecuvântarea Noastră arhierască am rămas.

Arad, la 3 Iunie 1929.

Al Vostru tuturor
(ss) † Grigorie
Episcop.

Din frământările noastre bisericesti cu Catholicii.

O dare de seamă despre cartea părintelui Gh. Ciuhandu.

În „Candela” (Nr. 1-3 din a. crt.) revista facultății teologice ort. de la Cernăuți cetim despre lucrarea din urmă a P. C. S. părintelui consilier Dr. Gh. Ciuhandu, o foarte elogioasă dare de seamă, pe care ne ținem de o plăcută datorie s'o publicăm, pentru valoarea ei și pentru călduroasa apreciere, care se face activității unuia dintre noi.

Credem, că ar fi bine s'o reproducă sau cel puțin să lee notă despre ea și alte periodice bisericesti, pentru a face cunoscută această lucrare în cercuri cât mai largi.

Chestiunea ce o tratează părintele autor va rămânea deapururi actuală, până vor dura frământările — cari numai au început — cu catholicii noștri, după ce avem legea cultelor și și un concordat, așa cum le avem.

Iată, deci recensiunea de sub întrebare:

Protopresbiterul Dr. Gheorghe Ciuhandu:
Patronatul ecleziastic ungar în raport cu drepturile statului român. Studiu istoric-statistic și politic-bisericesc.
Arad, Tipografia Diecezană, 1928, pp. 211. Preț 100.

„După luminosul discurs apărător de suveranitate a statului și de solidaritate națională, rostit în Senatul

ărilor în primăvara anului trecut, cu prilejul desbaterilor asupra proiectului de Lege a cultelor, — Părintele Dr. Gheorghe Ciuhandu în nouă sa lucrare cu titlul de mai sus, bazat pe întinse și documentate studii istorice, statistice și de drept public magiar, înmănunchează concluziile și soluțiile sale, la care ajunge în chestiunea regulamentării *adevăratelor și realelor* drepturi și datorii de patron ecleziastic al statului nostru național — moștenite de la statul ungar de altădată — față de toate cultele din România de azi, și cu deosebire față de cel catolic, cel cu înzestrare princlară și pururea favorizat, în trecut, în detrimentul celorlalte culte necatolice, și în special în cel al bisericii noastre ortodoxe strămoșesti, neconținut și toldeaua umilită și mucenică în afirmarea și apărarea ființei noastre naționale din trecutul milenar de grea și gătuitoare roble. Fixarea dreptului de proprietate exclusivă al statului ungar și pe care Roma nălcând nu și l-a putut acapara (până în clipa abdicării ultimului Habsburg Carol al IX-lea) tocmai în fața rezistenței dărze a acestei suveranități naționale maghiare, dar vrea să și-l acapareze prin Concordatul său încheiat cu statul nostru în 10 Mai 1927 (art. XXVI,) — trebuie să fie măsura de dreaptă apărare națională, în legătură cu averile catolice de stat în primul rând. Chestiunea patronatului, tratată ușor și unilateral în Legea cultelor, trebuie să-și aibă corectivul ei în acest sens, în Concordatul în înfregime și în special, în parte sa referitoare la patronat, cu concepția romană de patronat pur ecleziastic și cu eliminarea totală a puterii de stat, de la care pornește de altfel întreaga instituție a patronatului, — nălcând raficat! Factorii diriguitori ai destinelor statului nostru de azi ca și de mâine, nălcând nu vor putea trece împasibili față de concluziile și soluțiile ce se deprind sigur și în chip stringent din acest documentat studiu despre patronatul ecleziastic. Ar fi o nedreptate, care ar striga până la cerlu, neluarea în considerare a faptului dovedit prin justa sinteză a Părintelui Dr. Gheorghe Ciuhandu, că patronatul ecleziastic ungar a avut tendinți de *desnaționalizare* și caracter de *agresivitate* confesională. O „deopotrivă libertate și protecțiune”, ca și o „deopotrivă înzestrare a tuturor cultelor” incluziv cel romano-apusean, în țara noastră întregită, cu eliminare desăvâșită a oricărei transacțiuni concordatate cu privilegiul de bineficii și de suveranitate ecleziastică — politică în afară de hotarele acestei țări, întru nimic justificat lăta concluziuni hotărâtoare peste cari nu se poate trece cu nepăsare, căci ea ar fi egală cu o traducere...

„Lucrarea este construită pe o bază documentar-statistică atât de solidă, încât te desarmază la fiecare pas într-o discuție angajată în contradictoriu. Acesta solidități cu blocuri unghilare l-se mai atacează apoi și patriotismul vibrător al unui înflăcărat suflet de Român și cucernicia frumosului suflet de preot stăjer, prin glasul cărui ni se desgroapă, cutremurător, pri-

goana și umilirea multiseculară a unui neam cu suferinți fără de număr...

„Prin prețiosul material istoric-statistic ce ni-l oferă, cartea Părintelui Dr. Gheorghe Chiuhandu mai este și o substanțială contribuție la modesta noastră istoriografie românească, și ea ar fi prea vrednică pentru o încununare din partea Academiei Române, aceasta și ca o recunoaștere a meritelor unui distins preot de peste munți cu două decenii de răbdătoare muncă cărturărească.

„Recomandăm cartea cu toată căldura; dar mai ales atențiunii studențimei noastre universitare.”

Așa oameni trebuiesc țării noastre.

Domnul Barbu Teodorescu, un tânăr talentat scriitor, a făcut socoteala ce și cât a lucrat în anul 1928 domnul profesor *Nicolae Iorga*, marele și vestitul (în toate țările) învățat al nostru. Și a constatat că în cursul anului 1928, d. N. Iorga:

- a publicat 44 lucrări în 46 volume,
- a ținut 52 de conferințe,
- a ținut 8 cursuri universitare în 370 prelegeri
- a făcut 12 comunicări la Academie,
- a scris 500 articole în reviste și gazete,
- a vizitat 7 țări, vorbind 5 limbi,
- a fost primit de trei regi.

Pe lângă acestea s'a mai ocupat și de conducerea partidului său și a vorbit de multeori în parlament (în Sfatul Țării din București).

Astfel de oameni ne-ar trebui cât de mulți.

INFORMAȚIUNI

Parastas pentru Gh. Coșbuc și A. Xenopol. Sâmbătă în 8 I. c. s-a slujit la biserica catedrală din Arad un parastas pentru marii bărbați ai neamului nostru Gh. Coșbuc și A. Xenopol. A pontificat P. S. Sa Episcopul Grigorie secundat de un sobor de preoți.

După cântarea evlavioasă: „Cu sfinții odihnește”... rectorul Acad. teologice Dr. T. Botiș a făcut apologia activității rodnice ale celor doi mari bărbați ai neamului nostru.

Cununie: Candidatul de preot Teofan Herbel și-a celebrat cununia religioasă cu D-șoara Anicuța Bonța, învățătoare, în ziua de 26 Maiu a. c. în Sf. Biserică din Ineu. Felicitările noastre.

Logodnă: Candidatul de preot Samuil Coman s'a logodit în ziua de 27 Maiu a. c. cu D-șoara Aurora Mihailovici, - fiica preotului Mihailovici - ambii din Murani. Felicitările noastre.

Promovare: Domnul Radu Crăciun, absolvent al Teologiei din Arad și a Facultății teologice din București, în ziua de 4 Maiu a. c. și-a susținut teza de licență în teologie, tratând despre „Doctrina Baptistă”.

Biserică ortodoxă în Blaj. În congresul societății ortodoxe a femeilor române, ținut la Bacău, doamna Anghela Ghețu, președinta filialei Blaj a arătat lupta începută pentru salvarea credinței ortodoxe în acest centru al uniților. Tocmai în acest centru, în care trebuie să se desfășoare o activitate de adevărat misionarism, biserica ortodoxă lăncezește și cea mai fierbinte dorință a noastră este ca să zidim aici o biserică și să avem un slujitor, care prin sfaturile sale, să redea viața bisericii noastre strămoșești. D-na Alexandrina Cantacuzino, a dăruit 25 000 lei pentru biserica ortodoxă din Blaj. O donație de 1000 lei face d. col. Volculescu. P. S. Episcop Triteanu, a arătat în fața adunării clipele petrecute cu mulți ani înainte de război la Blaj. În amintirea acelor ani donează în acelaș scop suma de 10.000 lei.

† **Moartea Dnei Lucia V. Babescu.** S'a stins din viață pe neașteptate, după scurte suferințe *Dna Lucia V. Babescu*, soția Dnui Victor Babescu direct. gimnaziului de băieți „Iosif Vulcan” și profesoară și ea la aceasta școală. Suferet distins, moare în plină activitate școlară și socială, regretată de toată lumea românească din orașul nostru.

Femele cu alese calități și inimă nobilă și-a dat cel mai larg sprijin la toate societățile caritative a căror membră activă a fost. A muncit neobosită la orice chemare de nobilă acțiune și multe bune îndemnuri din sinurile societăților de binefaceri sunt legate de numele ei. Ori unde i-s'a cerut sprijinul, l'a dat fără ezitare și'n toți cei zece ani de activitate n'a fost condusă de cât de idealuri curate.

În jurul impozantului catafalc din sala festivă a șc. „Iosif Vulcan” s'a adunat toată societate românească din Arad în frunte cu P. S. Sa episcop Dr. G. Comșa, Autoritățile, societ. Culturale și caritative cu prezidente lor, directorii tuturor șc. secundare cu corpul profesoral și toți cei cari au cunoscut și iubit acest suflet ales de femeie. Nenumărate coroane și jerbe au împodobit sicriul și pălpăitul luminărilor se învâluia cu jalea soțului și-a bătrânului părinte.

Părintele C. Turic a ținut panegiricul, iar răspunsurile, le-a dat corul teologilor, emoționant ca întotdeauna.

Și a pornit tristul convoi spre gară, pentru a transporta cadavrul celei ce a fost Lucia V. Babescu, la Urlaț, jud. Prahova, locul de naștere a defunctei unde va odihni somnul de veci în cavoul familiar. La gară a ținut o cuvântare îndulșitoare de rămas bun, părintele profesor N. Băru. Iar noi, toți cei cari am cunoscut-o, rămânem cu sufletul îndurerat și depunem o ultimă lacrimă pe mormântul ei proaspăt și zicem Dzeu s'o odihnească în rândul dreptilor.

Necrolog. Subsemnații cu inima frântă de durere aducem la cunoștință, că mult iubită și neuitată noastră soție, mamă, soră și bunică *Sidonia Leuca născ. Țapoș* preoteasă, după un morb subtil, provăzută fiind cu Sfintele Taine, în al 73 lea an de viață și 48 ani de fericită căsătorie, în ziua de 30 Mai 1929 și-a redat nobilul său suflet Creatorului.

Rămășițele pământești ale scompel noastre defuncte s'au depus spre vecinică odihnă în cimitirul ort. rom. din loc la 31 Mai a. c.

Fie-l țărâna ușoară și memoria binecuvântată! Pâncota, la 31 Mai 1929.

Filip Leuca soț, vâd. Aurora Filip născ. Leuca, Iuliu Leuca Lucia Leuca fil, Iuliana Țapoș soră, Viorica Filip născ. Onița, Tullia Filip, Eugen Filip, Virginia Filip nepoți.

Sinucidere îngrozitoare. Muncitorul Alexandru Pripon, în etate de 57 ani, de fel din Săliște-Abrud, rămăsese fără lucru, chinuit fiind și de o boală fără leac, s'a sinucis într'un mod îngrozitor. În ziua de 26 Mai a mers pe dealul coloniei Boțoni, unde s'a așezat pe iarbă și scotând din buzunar un cârțuș de dinamită l-a pus sub cap și l-a dat foc. Nefericitul a fost sfâșiat în bucăți, din cap nu s'a mai găsit nici o rămășiță.

Un tren oprit de... melcii în Maroc, pe linia Casablanca un tren a trebuit să se oprească din cauza puzderiei de melci cari se așezaseră pe șine. Roatele lunecau din cauza melcilor uciși cari împiedeau vagoanele să înainteze. A trebuit să vie încă o mașină, ca trenul s'o ia din loc.

Din Rusia. După știri din Siberia apuseană, situația e acolo din cele mai grave, din pricina foamei, a lipsei de lucru și a mizeriei. Populația poartă îmbrăcăminte ruptă și murdară și nimeni n'are curajul să înceapă vre-o mișcare, deoarece impozitele cresc mereu. Deși autoritățile sovietice sunt cu mult mai aspre decât toate administrațiile de mai înainte, totuși ele nu sunt în stare să stăpânească poporul. Măsurilor guvernului sovietic oamenii nu se supun. S'a interzis soldaților armatei roșii să plece din cazărmi. Pe de altă parte, nimeni nu-l permite în cazărmi deoarece sunt temeri de propagandă printre soldați.

„Publicații recomandate oficios“.

A apărut și se recomandă în atenția preoților și învățătorilor, precum și a altor intelectuali lucrarea: *Legea despre instanța adolescenților*, de Dr. Carol Nesselrode, magistrat la Tribunalul Oradea; tip. Oradea 1928, preț 80 Lei. Cartea e utilizabilă și pentru păstorii de suflete.

A apărut și se recomandă, ca o bună și edificatoare lectură pentru oricine, lucrarea: „*Fărăme din istoria misionarismului argeșan*“, de pâr. Ic. Stav. P. Godescu. Tip. Pitești 1929. Preț 28 Lei.— Se poate procura dela autor, care e misionar al eparhiei Argeșului, cu locuința în Bascov-Argeș

Mulțumită publică.

Subscrisul în numele consiliului parohial ort. rom. precum și a credincioșilor din aceasta parohie, aduc și pe aceasta cale mulțumiri credincioșilor Lazar Stola cu soția lui Păuna Handra, care a procurat pentru sfânta noastră biserică un prapor în culoare roșu în preț de 2500 Lei; Ioan Vlaciș și sora lui Iosana un prapor în culoare vânăt în preț de 2200 Lei.

Bunul Dumnezeu să le răsplătească din darurile sale cele cerești.

Dud, la 22 Mai 1929.

Dionisie Mateescu
preot ort. român

Licitație minuendă.

Pentru lucrările și renovarea bisericii ort. rom. din Lalașint protopresbiteratul Lipova, în baza devizei de spese aprobate de Ven. Consiliu Eparhial din Arad cu No. 2103/1929 se publică licitație minuendă pe ziua de 29 Iunie 1929 (Sf. Apostoli Petru și Pavel) la ora 2 p. m. în cancelaria oficiului par., pe lângă următoarele condițiuni.

1. Licitanții vor depune vadiu de 10% în bani gata sau hârtii de valoare.
2. Licitanții nu pot pretinde spese de participare.
3. Licitanții vor dovedi cu atestate de întreprindere că sunt măestri zidari diplomați.
4. Devizele și condițiile se pot vedea la oficiul parohial din Lalașint.
5. Consiliul parohial își rezervă dreptul de a încredința lucrările celui reflectant, în care va avea mai multă încredere, fără de considerare la rezultatul licitației.
6. Lucrările de renovare vor începe imediat după aprobarea contractului de lucrare de către Vener. Cons. Eparh.

Lalașint, la 2 Iunie 1929.

Consiliul Parohial.

—□—

1—3

Licitațiune.

Pentru a da spre executare lucrările dela noul edificiu de biserică din Buteni, (construirea tavanului bis. padiment, uși, ferestri, tencușirea internă și externă, precum și altele, conform planului și devizului de spese aflătoare la oficiul parohial din Buteni, se publică li-

licitațiune minuendă cu oferte închise pe ziua de 23 Iunie a. c. oarele 11 în localul școalei confesionale din Buteni. Prețul de strigare este 1.200.000, un milion două sute mii lei.

Licitanții nu pot pretinde diurne sau spese de deplasare la licitațiune.

Consiliul parohial.

Licitațiune minuendă.

Pentru edificarea de biserică ort. rom. din comuna Pălușeni, jud. Arad se publică licitație pe ziua de 24 Iunie la of. parohial din Pălușeni.

Planul, devizul de spese și condițiile de licitațiune se pot vedea la același oficiu.

Zidul se clădește din piatră. Materialul lemnos pentru construcția de acoperământ și turn îl dă comuna bis. Toată cărăușia materialului recerut o dă comuna, plus 500 zluși. Prețul de exlamare este 500,328 lei.

Pălușeni, la 9 Iunie 1929.

Consiliul parohial.

Comitetul școlar rural din Zăbalți.

No. 18 | 1928.

Publicație de licitațiune.

Pentru edificarea unei școale de Stat din lemn conform planului aprobat în comuna Zăbalți, Plasa Blrchiș, jud. Severin, Comitetul școlar rural publică licitațiune publică pe ziua de 23 Iunie 1929 la 2 oare d. a. în sala de învățământ din Zăbalți.

Condițiuni:

1. Comitetul școlar rural pune la dispoziție tot materialul lemnos precum și peatră necesară.

2. Concurenții vor înainta de odată cu ofertele lor vaduli de 10%, din prețul oferit.

3. Antreprenorul pe care va rămânea lucrarea, va solvi cheltuelile pentru compunere planului și devizelor de spese.

4. Concurenți nu pot pretinde nici un fel de cheltueli pentru participarea la licitațiune.

5. Comitetul școlar și rezervă dreptul a preda lucrarea acelui atreprenor în care va avea mai mare încredere.

6. Planul edificiului școalei se poate vedea în toată ziua până la ziua licitațiunei la dirigințele școalei de Stat, ca secretar al com. școlar.

Zăbalți, la 2 Maiu 1929.

Comitetul școlar rural d'n Zăbalți.

CONCURS.

Pentru îndeplinirea parohiei a II-a din Toracul-mic (Mall-Torak; Reg. I. H. S), se publică concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în „Biserica și Școala”.

Venitele parohiei sunt:

1. Una sesiune parohială de 30 jugh. cad. pământ arător.

2. 75 Din. rescumpărare de bir.

3. Stolele legale.

4. Eventuala întregire a dotației dela stat, pe care parohia nu o garantează.

Parohia este de cl. I; dela recurență se recere cvalificațiune corespunzătoare.

Preotul ales va suporta toate dările publice după beneficiul său și va catehiză la școlile primare din comună, unde va fi designat de către autoritățile competente.

Recursele ajustate regulamentar se vor adresa către consiliul parohial din Toracul-mic și se vor înainta oficiului parohial din Sarcla (Sarcla j. Torontal-Jugoslavia) în termenul concursual.

Reflectanții, pe lângă observarea strictă a § 33. din Reg. pentru parohii, se vor prezenta în vre-o Duminică sau Sărbătoare în sf. biserică din Toracul-mic, spre a-și arăta dexteritatea în cele rituale și oratoric.

Concurenții din altă eparhie vor produce acte de legitimare dela Prea Sf. Sa Episcopul Aradului, că pot recurge.

Consiliul parohial.

În înțelegere cu: *Gherasim Andru* adm. tractual.

—□—

1—3

Posta Administrației.

Consiliul parohial Pălușeni.

Pentru publicarea licitațiunei minuende Vă rugăm a ne trimite suma de Lei 50.

Adm. foii „Biserica și Școala”.

Redactor responsabil: **SIMION STANA.**